

О. Й. Щусь

Воєнно-політичний союз радянських республік

ВОЄННО-ПОЛІТИЧНИЙ СОЮЗ РАДЯНСЬКИХ РЕСПУБЛІК – форма об'єднання воєнних, політичних й економічних ресурсів радянських республік і підпорядкування їх керівництву РКП(б). 23 квітня 1919 головнокомандувач ЗС РСФРР [Й. Вацетіс](#) і чл. Рев. військ. ради (РВР) Республіки С. Аралов передали Леніну доповідну записку, у якій наголошувалося, що подальше збереження нац. військ. формувань у рад. респ. є надзвичайно загрозовим, оскільки в них дедалі частіше спостерігаються спроби самостій. вирішення питань військ. будівництва. Зокрема в УСРР у квітні 1919 на основі з'єднань Укр. фронту були сформовані 1-а, 2-а і 3-я Укр. рад. армії. Ленін дав вказівку підготувати від імені ЦК РКП(б) «Проект директиви ЦК про воєнну єдність», який передбачав запровадження єдиного командування Червоної армії, найсуворішу централізацію всіх сил і ресурсів респ., а також залізнич. транспорту. Цією директивою було закладено централізов. упр. ВПК і всіма галузями економіки з єдиного рос. центру. 4 травня 1919 ЦК РКП(б) розглянув питання «Про єдине командування над арміями як Росії, так і дружніх соціалістичних республік» і ухвалив підпорядкувати військ. формування України, Білорусі, Латвії, Литви і Естонії єдиному командуванню Червоної армії. Тер. кожної респ. ставала тер. військ. округу, які підпорядк. РВР РСФРР на тих же засадах, що й військ. округи РСФРР. Нар. комісаріати військ усіх респ. розформовувалися. 19 травня 1919 нарада членів ЦК КП(б)У за участі представників ЦК РКП(б) та відповідал. працівників центр. установ УСРР першою схвалила директиву ЦК РКП(б) і прийняла рішення про ліквідацію Укр. фронту й підпорядкування військ. округів РВР РСФРР. Того ж дня ВУЦВК ухвалив постанову «Про об'єднання військових сил радянських республік» і доручив своїй президії звернутися до ЦВК усіх респ. із пропозицією виробити конкретні форми майбут. союзу. За його створення висловилися Ради оборони Литви та Білорусі й уряд Латвії. 1 червня 1919 сесія Всерос. ЦВК за участі представників урядів цих респ. і Естонії ухвалила декрет про створення воєн. союзу. Всерос. ЦВК визнав за необхідне провести об'єднання військ. організацій, командування, рад нар. господарства, залізнич. упр., фінансів і наркоматів усіх респ. Кер-во ними зосереджувалося у єдиних моск. колегіях. Наступного дня було вирішено привести у відповідність до структури Червоної армії всі військ. формування рад. респ. РВР РСФРР

наділено правом переформувати нац. з'єднання і частини, зводити їх у заг.-номерні дивізії, використовувати на різних фронтах. За наказом РВР УСРР 4 червня 1919 Укр. фронт розформувався. Його частини увійшли до 14-ї (підпорядк. Пд. фронту) та 12-ї (підпорядк. Зх. фронту) армій. На підставі наказу РВР РСФРР від 26 червня 1919 Київ. і Одес. військ. округи підпорядк. Зх. фронту, Харків. військ. округ – Пд. фронту. Зруйнування роботи військ. відомства в Україні, перекидання укр. частин на ін. fronti у значній мірі зумовили поразку рад. військ в Україні влітку 1919 у боях із Добровол. армією генерала А. Денікіна та військами Директорії.

Виникнення В.-п. с. р. р. стало першим кроком РКП(б) до централізації військ. і нар.-госп. упр. на тер. рад. респ. як передумови створення унітар. держави.

Рекомендована література

1. Українська РСР в громадянській війні. Т. 2. К., 1968;
2. Кульчицький С. Комунізм в Україні: Перше десятиріччя (1919–1928). К., 1996.

Бібліографічний опис:

Воєнно-політичний союз радянських республік / О. Й. Щусь // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-27387>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).